

DNAs överlevnad är meningen med livet

Richard Dawkins. **Livets flod. En modern darwinists syn på utvecklingen.** 151 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1996. Pris ca 230 kr. ISBN 91-27-05769-0.

Recensent: professor Karl-Erik Fichtelius, Härnösand.

Richard Dawkins är evolutionsbiolog och vida berömd författare till »Den själviska genen» och »Den blinde urmakaren». Nu har han kommit med ytterligare en mycket välskriven bok på detta tema. Hans syfte med boken är: 1. att visa vilken inspirationskälla vår moderna darwinistiska syn på livet är, 2. att övertyga läsaren om att olika former av liv betyder precis samma sak som olika sätt att vidarebefordra DNA-kodad information till framtiden.

Den digitala floden

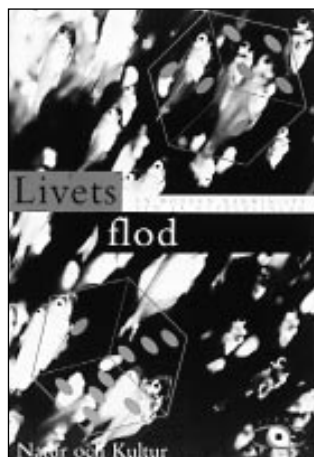
Den flod som det talas om i bokens titel är en DNA-flod (eller bäck) som flyter fram och förgrenar sig åt olika håll under geologisk tid. Dawkins är en lysande pedagog, och liknelsen med de branta stränderna, som gör att alla arter stannar kvar i floden, där de håller på med sitt genetiska spel, är ett förvånansvärt kraftfullt och användbart hjälpmedel när han förklarar skeenden.

Författaren är själv försiktig med flodmetaforen. När förfäderna till de moderna däggdjuren frigjorde sig från de djur som inte är däggdjur, var det en mer avgörande händelse än de flesta andra artbildningar. Men om en biolog funnits på plats just då skulle hon eller han inte ha märkt någonting. Det är endast i backspejgeln som vi ser förfadersdäggdjuret som ett däggdjur över huvud taget.

Dawkins hävdar övertygande att Francis Crick och James Watson, som upptäckte gensens molekylstruktur, borde hedras under lika många århundranden som Aristoteles och Platon. Den digitala revolution, som dessa båda forskare åstadkom, gav dödsstöten åt vitalismen.

Out of Africa

Inom den sk kulturelrelativismen hävdar man att vetenskapen inte kan ställa större anspråk på att sitta inne med san-

ningen än folkmyterna, att teorin om den afrikanska Eva inte är sannare än myten om Bibelns Eva. »Visa mig en kulturrelativist på tio kilometers håll, så skall jag visa dig hur en hycklare ser ut», säger Dawkins och förklarar övertygande varför.

På ett närmast pedantiskt sätt klarar Dawkins ut varför förfäder är sällsynta men avkommer vanliga. För den som haft svårt att riktigt förstå teorin om afrikanska Eva rekommenderar jag utläggningarna i den akutella boken. Hans sex slutsatser om mitokondriska Eva i detta kapitel ter sig kristallklara, men visar samtidigt att vi har en bit kvar till den absoluta »sanningen».

Kreationismens lockelse

Många, särskilt kreationister, har svårt att förstå att det kan ha funnits mellanformer vid utvecklingen av ett komplicerat organ som t ex ögat. Författaren till »Den blinde urmakaren» använder stort utrymme för att förklara den gradvisa utvecklingen ännu en gång. Han använder utvecklingen av olika slags ögon och binas dans som exempel. Den som inte redan förstått gradvis utveckling bör bli övertygad av detta kapitel.

Guds nyttofunktion

Naturen är inte grym, den är endast likgiltig. För oss människor är det en av de svåraste läxorna att lära. Vad vi än ser har vi svårt att låta bli att fråga »varför» eller »vad är det till för». »I dag», säger Dawkins, »är det bara vetenskapligt obildade människor som gör det. Men det lilla ordet »bara» döljer den motbudande sanningen att denna grupp utgör en abso-

NYA BÖCKER

lut majoritet av mänskligheten.» När darwinister ställer frågan »varför» om de levande tingens gör de det i en speciell metaforisk mening – i en tidsvinnande jargong.

DNAs överlevnad är livets nyttofunktion – det som maximeras i naturen. Dawkins visar i detta avsnitt av boken att allt liv har en mening om man antar att det är DNAs överlevnad som maximeras. Världen fylls av gener som lyckas manövrera sig fram genom tidevarven. »Guds nyttofunktion visar sig sällan innebära den bästa lösningen för flertalet individer. Guds nyttofunktion avslöjar sitt sanna ursprung: ett kattra-kande för egen vinnings skull».

Dawkins argumenterar sakligt och metodiskt för sina slutsatser.

Replikationsbomben

I bokens sista kapitel händer något märkligt i den flodgren som människorna utgör. Det uppstår kultur.

Reproduktionsexplosionen är för författaren något helt annat än vår nuvarande befolkningsexplosion. Den sträcker sig från livets begynnelse på vår jord och har skett i olika steg. En rad trösklar har passerats:

1. Replikationströskeln. 2. Fenotyptröskeln. 3. Replikationsteamens tröskel. 4. De många cellernas tröskel. 5. Tröskeln för snabb informationsbehandling eller nervsystemströskeln. 6. Medvetandetröskeln. 7. Språktröskeln. 8. Samarbetsteknologins tröskel. 9. Radiotröskeln. 10. Rymdfärdströskeln.

Mänsklig hybris

Jag måste erkänna att jag är besviken på denna science fiction-betonade avslutning på boken. Författaren visar en mänsklig hybris jämförbar med Odysseus uppgörelse med sin Gud i Kazantzakis Odyssea:

»Ty sjuklig, ärelös gick världen fram ur dina händer. Men sen kom jag, det skall du veta! Jag har fullföljt det du illa börjat:

Du skapte havet, men vi byggde havsklyvande skeppet.

Du skapte dunkel flod – vi timrade en fast hopfogad bro tvärs över den.»

Författaren påstår: »Först under de senaste miljoner åren har ett nervsystem bildats som har förmåga att uppfinna radioteknologi. Och det är först un-

der de senaste årtiondena som detta nervsystem lyckats utveckla radioteknologin.»

Vad då nervsystem? Självklart behövs människans hjärna för detta, och visst måste vi passera språktröskeln. Men det räcker inte. Utan bärförmåga och händer med parigt precisionsgrepp hade vi inte kunnat ställa till med det vi hittills »lyckats» med.

Förvisso är människan unik med sin kulturutveckling. Det som hänt i vår flodfåra de senaste århundrandena är fantastisk. Men lika fullt – som biologiska varelser är vi inte allt för olika de andra. Jag hade väntat mig en mer ödmjuk avslutning på boken om livets flod. •

Savanttroende antropologs syn på vår härstamning

Krister Brood. **Quo vadis, homo?** 217 sidor. Stockholm: Norstedts, 1996. Pris ca 330 kr. ISBN 91-1960552-8.

Recensent: professor Karl-Erik Fichtelius, Härnösand.

Bokens första halva handlar om människans härstamning och plats på jorden. Detta har, säger författaren, »i alla kulturer varit ett viktigt ämne, och det är naturligtvis inte en slump att de äldsta bevarade skrifterna behandlar just detta tema oavsett vilken kultur vi tillhör». Jag håller helt med författaren om detta, men tillåter mig att se annorlunda än författaren på vår härstamning i vissa viktiga avseenden.

En konventionell antropolog

Författaren tillhör den ännu så länge dominerande gruppen av savanttroende antropologer; »människans föregångare klev ner ur trädens relativt skyddade miljö och tog steget ut i det okända, dvs den tropiska savannen». När han påstår att detta inte har »skett som en framtvängad passiv anpassning till en förändrad miljö, utan genom en målmedveten utveckling för att utnyttja en nyttkommen näringsresurs och en nybildad miljö», är han även bland etablerade antropologer ute på gungfly.

Själv är jag, och många med mig utanför de ledande antro-